

Кафедра хорового та оперно-симфонічного диригування

СИЛАБУС

з дисципліни «Методика роботи з оркестром
та викладання спеціальних дисциплін»

Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень	Курс	I
Ступінь освіти	Бакалавр	Семестр	2
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	ECTS	3
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Аудиторних годин	64
Освітньо-професійна програма	Хорове та оперно-симфонічне диригування	Лекції	32
		Практичні/семінарські	32
		Індивідуальні	–
		Самостійна робота	26
Статус	Обов'язкова	Семестровий контроль	Іспит – 2

Інформація про викладачів

ПІБ, посада	Плужніков Віктор Миколайович, доцент
Профіль викладача	ID ORCID 0000-0002-4306-7913 Профіль в Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?user=4qMuYZUAAAAJ&hl=ru
E-mail	pluzhnikov67@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни.

Силабус навчальної дисципліни «Методика роботи з оркестром та викладання спеціальних дисциплін» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів. Силабус визначає обсяги знань, які здобувачі освіти повинні опанувати відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Методика роботи з оркестром та викладання спеціальних дисциплін», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень.

Метою вивчення навчальної дисципліни є вивчення сутності професійного комплексу диригента як організатора творчого процесу у музичному колективі та викладача оркестрових дисциплін (диригування, читання симфонічних партитур, інструментознавства, інструментовки) у фахових передвищих навчальних закладах.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- основні етапи історичного розвитку мистецтва оркестрового диригування та оперно-симфонічного виконавства;
- теоретичні основи диригування (термінологію, способи тактування простих, складних і мішаних схем, закономірності диференційного використання функцій рук);
- принципи постановки диригентського апарату;
- способи удосконалення мануальної техніки диригента;
- особливості роботи диригента з симфонічною партитурою;
- як вести репетиційну роботу з симфонічним оркестром та солістами;
- методіку проведення лекційних курсів, індивідуальних та практичних занять.
- специфіку викладання оркестрових дисциплін у фахових передвищих навчальних закладах;
- педагогічний репертуар для роботи зі здобувачами освіти різних курсів;
- сутність інноваційних методичних розробок для фахової підготовки оркестрових диригентів, що застосовуються в різних країнах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **уміти**:

- орієнтуватися в спеціальній методичній літературі;
- обґрунтовувати власну думку щодо раціональної постановки диригентського апарату;
- навчити диригувати прості, складні і мішані схеми тактування в різних темпах та типах артикуляції, за необхідністю маркуючи або зупиняючись на будь-якій долі;
- під час диригування користуватися руками незалежно одна від

- одної, намагаючись уникнути симетричних рухів;
- обґрунтовувати сутність раціональних виконавських рухів щодо особливостей фізіології, а також музичного твору;
  - відтворити в ауттакті та основному жесті зміни темпу, артикуляції, динамічних нюансів;
  - виділити окремі найважливіші голоси з загальної оркестрової фактури;
  - проаналізувати партитуру незнайомого здобувачу освіти музичного твору;
  - скласти робочий план для здобувача освіти, враховуючи його індивідуальні особливості;
  - підготувати необхідний нотний матеріал та провести оркестрові репетиції;
  - стисло та зрозуміло висловлювати оркестрантам власні побажання, користуючись термінологічною системою;
  - професійно співпрацювати з різними солістами (вокалістами, інструменталістами), враховуючи їх фахові та психологічні особливості;
  - раціонально використовувати репетиційний час.
  - аналізувати творчість відомих диригентів та виконавських колективів.

Здобуті знання та уміння забезпечують формування таких компетентностей, зокрема, **загальних** компетентностей:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальних (фахових):

СК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

- СК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
- СК10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
- СК11. Здатність оперувати професійною термінологією.
- СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
- СК15. Здатність здійснювати редакторську / менеджерську / лекторську / аранжувальну / звукорежисерську діяльність в сфері музичного мистецтва.
- СК17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

Навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних результатів навчання:**

- ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.
- ПРН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
- ПРН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
- ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
- ПРН13. Вміти здійснювати педагогічну діяльність.
- ПРН14. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті/вокалу /диригування/виконавської майстерності теорії, історії музики/композиції.
- ПРН15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.
- ПРН17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Перелік тем.

Тема 1. Формування навичок самостійної роботи з симфонічною партитурою (спів окремих партій, виконання партитури на фортепіано; вміння передати оркестрантам змісту музичного твору та особливостей його виконавської інтерпретації засобами диригентської техніки, слова, міміки).

Тема 2. Навчання аналізу музичного твору (усному та письмовому).

Тема 3. Основні завдання репетиційного процесу з симфонічним оркестром.

Тема 4. Методичні рекомендації щодо проведення репетиційної роботи з симфонічним оркестром та солістом.

Тема 5. Творчі та психологічні аспекти роботи диригента з оркестром.

Тема 6. Методика роботи над елементами оркестрової звучності.

Тема 7. Особливості підготовки, організація та проведення відеофіксації концертної програми з симфонічним оркестром.

Тема 8. Організація творчої та навчально-виховної роботи в музичному колективі.

Тема 9. Основні положення викладання дисципліни «Диригування».

Тема 10. Основи постановки диригентського апарату.

Тема 11. Вивчення метричних схем тактування.

Тема 12. Різновиди ауфтактів, показ вступу інструментальним групам або окремим інструментам симфонічного оркестру, зняття фермат.

Тема 13. Опанування основами мануальної техніки диригування.

Тема 14. Методика проведення занять з «Читання симфонічних партитур».

Тема 15. Методика проведення занять з «Інструментознавства».

Тема 16. Методика проведення занять з «Інструментовки для симфонічного оркестру».

Форми та технології навчання.

Теоретичне лекційне навчання, семінарські заняття та самостійна робота, есе, презентація, інформаційні технології (аудіо та відеофіксації виконавських дій).

З навчальної дисципліни передбачені наступні види самостійної роботи здобувача вищої освіти: вивчення конспекту лекцій; ознайомлення з методичною літературою; тезисне конспектування ключових питань лекцій, письмові завдання; поглиблене вивчення оперних та симфонічних партитур, науково-методичної літератури, аудіо та відеофіксацій; відпрацьовування схем тактування та виконання запропонованих практичних завдань.

Зазначені види самостійної роботи виконуються здобувачем вищої освіти поза аудиторією.

Навчальні ресурси.

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Messenger, Telegram тощо; використовуються застосунки Google Disk, Google Meet, Padlet, Zoom тощо.

Система оцінювання.

Кількість балів	Національна шкала	ECTS шкала
90-100	Відмінно	A
82-89	Добре	B
75-81	Добре	C
64-74	Задовільно	D
60-63	Задовільно	E
35-59	Незадовільно	FX
1-34	Незадовільно	F

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти.

90–100–А – **відмінно**. Повнота розкриття тематичного матеріалу: аналіз, порівняння і критичне узагальнення, знання методичної літератури. Адекватність наведених прикладів, знання методичного матеріалу. Аргументованість, логічність й послідовність відповіді, адекватне використання педагогічної термінології; переконливість викладу. Активна участь у навчальному процесі: доповіді, доповнення, практичні завдання, регулярна демонстрація самостійної роботи.

82–89–В – **добре**. Досить повне знання тематичного матеріалу, достатнє знання методичної літератури та методичного матеріалу. Аргументованість відповіді, використання педагогічної термінології, переконливість викладу. Активна участь у навчальному процесі: доповіді, доповнення, практичні завдання, демонстрація самостійної роботи нерегулярна.

75–81–С – **добре**. Достатнє знання тематичного матеріалу та знання методичної літератури. Достатня переконливість відповіді, використання педагогічної термінології. Участь у навчальному процесі нерегулярна.

64–74–D – **задовільно**. Недостатньо повне знання тематичного матеріалу, несистематизовані знання методичної літератури. Участь у навчальному процесі відсутня.

60–63–E – **задовільно**. Неповне знання тематичного матеріалу. Знання методичної літератури несистематизовані. Участь у навчальному процесі відсутня.

35–59–FX – **незадовільно (з можливістю повторного складання)**. Тематичний матеріал не засвоєно, відсутня систематизація знань, відповіді поверхневі. Участь у навчальному процесі відсутня.

1–34–F – **незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)**. Здобувач освіти не виконав індивідуальний навчальний план.

Інклюзивне навчання.

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта.

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів освіти у міжнародних та вітчизняних наукових конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, мистецьких конкурсах та фестивалях, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

Політика навчальної дисципліни.

Викладання дисципліни відповідає вимогам Положення Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського «Про академічну доброчесність» <http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat1%8C.pdf> та «Кодексу академічної доброчесності Харківського

Рекомендована література.

Основна:

1. Гайденко А. П. Інструментознавство та основи теорії інструментування. (Підручник). Харків: Майдан, 2010. – 156 с.
2. Кириленко Я. О. Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки : навч. посіб. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 108 с.
3. Хащеватська С. С. Інструментознавство. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 256 с.

Додаткова:

4. Гамкало І. Д. Диригентське мистецтво // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24362 (дата перегляду: 06.10.2022).
5. Ковач Ю. Інструментування для духового та естрадного оркестрів. Харків, 2007. – 97с.
6. Лошков Ю. І. Генеза та становлення диригентського виконавства в Україні : монографія / Ю. І. Лошков. – Харків: Харк. держ. акад. культури, 2007. – 221 с.
7. Лошков Ю. І. Оркестрове диригентське виконавство: теорія та практика : посібник / Ю. І. Лошков. – Вінниця : Нова Книга, 2014. – 128 с. ISBN 978-966-382-463-5.
8. Макаренко Г. Виховання оперно-симфонічного диригента: досвід останніх десятиліть // Вісник Львівської академії мистецтв. Вип. 13. – Львів, 2002. – С. 50-62.
9. Макаренко Г. Генеза київської школи оперно-симфонічного диригування. Культурологія та мистецтвознавство // Київське музикознавство. – Вип. 11. – К., 2003. – С. 214-223.
10. Макаренко Г. Диригентське мистецтво як об'єкт теоретичного аналізу // Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, № 3. – К., 2003. – С. 19-26.
11. Макаренко Г. Творчі аспекти формування художнього образу в діяльності оперного диригента // Музичний твір як творчий процес: 3б. статей. Науковий вісник. – Вип. 21 / Сост. В. Москаленко. – К., 2002. – С. 204-213.
12. Макаренко Г. Г. Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри : монографія / Г. Г. Макаренко. – К.: Факт, 2005. – 328 с.

- 13.Макаренко Г. Утвердження нового способу диригування: досвід “після-вагнерівської п’ятірки” // Культурологія та мистецтво: Зб. статей. Київське музикознавство, вип. 9. – К., 2003. – С. 134-142.
- 14.Макаренко Г. Г. Формування та розвиток Київської оперно-симфонічної диригентської школи 20-х – 90-х років ХХ століття як цілісної системи виховання-навчання виконавців / Г. Г. Макаренко // Науковий вісник Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського: зб. статей. – К., 2004. – Вип. 40: Музичне виконавство, кн. 10. – С. 214-222.
- 15.Плужніков В. М. Адлер Герман Петер // Велика українська енциклопедія, т. 1 / Упорядник д.і.н., проф. Киридон А. М. – К.: Державна наукова установа “Енциклопедичне видавництво”, 2016. – С. 358.
- 16.Плужніков В. Диригування: Авторська програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації, напрям 6.020204 – Музичне мистецтво, спеціалізація “оперно-симфонічне диригування”, освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр / ХДУМ імені І. П. Котляревського. – Харків, 2011.
- 17.Плужніков В. М. Дорошенко Костянтин Леонтійович / Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. 1917–2017. До 100-річчя від дня заснування : мала енциклопедія / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського ; ред.-упоряд. Л. В. Русакова. – Харків : «Водний спектр Джі-Ем-Пі», 2017. – С. 225-226.
- 18.Плужніков В. М. «К. Л. Дорошенко – диригент, педагог, просвітник: монографія» – Харків : Колегіум, 2016. – 338 с., іл. ISBN 978-966-8604-90-4.
- 19.Плужніков В. М. Пірадов Володимир Йосипович / Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. 1917–2017. До 100-річчя від дня заснування : мала енциклопедія / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського ; ред.-упоряд. Л. В. Русакова. – Харків : «Водний спектр Джі-Ем-Пі», 2017. – С. 300-301.
- 20.Плужніков В. М. «Професія диригента та шляхи її формування в західноєвропейській театральній практиці ХІХ століття // Давидов М. Виконавське музикознавство. Енциклопедичний довідник. – Луцьк, 2010. – С. 255-256.
- 21.Турчак С. В. Диригент в оперному театрі / С. В. Турчак // Рожок В. І. Сонячний маестро: монографія. – К.: Автограф, 2006. – С. 214-218.
- 22.Турчак С. Робота над балетом “Ольга” / С. Турчак // Рожок В. Сонячний маестро: монографія. – К.: Автограф, 2006. – С. 219-226.
- 23.Черкаський Л. Музичні інструменти українського народу. Київ : Балтія-друк, 2007. 264 с.
- 24.The History of Orchestration by Adam Carse. Dover Publications, Ins., New York. 2012. – 368 s.